

ИКОНОМИЧЕСКИ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧА С БЮДЖЕТА

1

СЪДЪРЖАНИЕ

1. **СЪЩНОСТ И РОЛЯ НА ДАНЪЦИТЕ.**
2. **ДАНЪЧНА СИСТЕМА И ВИДОВЕ ДАНЪЦИ.**
3. **ХАРМОНИЗАЦИЯ НА ДАНЪЧНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В РАМКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.**
4. **ОТНОШЕНИЯ С БЮДЖЕТА НА СОЦИАЛНОТО И ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ.**

1. СЪЩНОСТ И РОЛЯ НА ДАНЪЦИТЕ.

- Данъкът е сложна общественоеикономическа категория. Като такава тя може да се разглежда както в правен, така и в икономически аспект.

ОТ ПРАВНА ГЛЕДНА ТОЧКА ДАНЪКЪТ Е:

- *“Законосъобразно, задължително, безвъзмездно и принудително плащане на физическите и юридически лица в полза на държавата и общините”.*
- *Според нашата конституция данъците се определят единствено и само със закон. Данъкът се дължи от гражданите на страната, които се явяват данъкоплатци, без да им бъде оказвана каквато и да било насрещна престация.*

ОТ ИКОНОМИЧЕСКА ГЛЕДНА ТОЧКА:

- *„Данъкът е част от доходите на физическите и юридическите лица, която се изземва безвъзмездно в полза на държавата и общините”.*
- Благодарение на данъците става възможно покриването на разходите, необходими за реализиране на всички функции и задачи на държавните органи.

2. ДАНЪЧНА СИСТЕМА И ВИДОВЕ ДАНЪЦИ

От гледна точка на ефективността и баланса към данъчната система трябва да се отправят следните изисквания:

- Необходимо е данъците да бъдат регламентирани само със закони;
- Да бъдат синхронизирани с Европейските изисквания за данъчна политика, както по отношение на преките, така и за косвените данъци;

- Данъците да поставят в еднакво положение всички участници в пазарното стопанство, независимо от правният им статут или форма на собственост;
- Данъците да бъдат по възможност максимално опростени за субектите, към които са насочени;
- Изградената административна система да се основава да дългосрочно разработена стратегия и съответна на нея политика.

ВИДОВЕ ДАНЪЦИ

- В зависимост от субекта, към когото са насочени, данъците биват два вида – преки и косвени. В случаите, когато платец и носител са едно и също лице – **данъците биват преки**. Ако платец и носител е различно физическо и юридическо лице – **данъците са косвени**.

С ПРЕКИ ДАНЪЦИ СЕ ОБЛАГАТ ДОХОДИТЕ И ИМУЩЕСТВОТО, ПРИДОБИТИ ОТ ФИЗИЧЕСКИТЕ И ЮРИДИЧЕСКИТЕ ЛИЦА, ПРЕБИВАВАЛИ В СТРАНАТА ПОВЕЧЕ ОТ 183 ДНИ В СТРАНАТА. ОТ СВОЯ СТРАНА ПРЕКИТЕ ДАНЪЦИ СЕ РАЗДЕЛЯТ НА:

1. *Подходни;*
2. *Имуществени.*

КЪМ ПЪРВАТА ГРУПА НА ПОДОХОДНИТЕ ДАНЪЦИ СЕ ОТНАСЯТ: КОРПОРАТИВНИЯТ ДАНЪК, ДАНЪКЪТ ВЪРХУ ДОХОДИТЕ, ЕДНОКРАТНИЯТ ГОДИШЕН ДАНЪК (ПАТЕНТЕН ДАНЪК) И ДРУГИ ДАНЪЧНИ ПЛАЩАНИЯ. ТЕ СЕ РЕГЛАМЕНТИРАНИ С ТРИ НОРМАТИВНИ АКТА – ЗАКОН ЗА КОРПОРАТИВНОТО ПОДОХОДНО ОБЛАГАНЕ (ЗКПО), ЗАКОН ЗА ДАНЪЦИТЕ ВЪРХУ ДОХОДИТЕ НА ФИЗИЧЕСКИТЕ ЛИЦА И ЗАКОНА ЗА МЕСТНИТЕ ДАНЪЦИ И ТАКСИ.

○ Към първата група на доходните данъци се отнасят: корпоративният данък, данъкът върху доходите, еднократният годишен данък (патентен данък) и други данъчни плащания. Те се регламентирани с три нормативни акта – Закон за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО), Закон за данъците върху доходите на физическите лица и Закона за местните данъци и такси.

ЗАКОН ЗА КОРПОРАТИВНОТО ДОХОДНО ОБЛАГАНЕ

Данъчно задължени лица по ЗКПО са:

- местните юридически лица;
- чуждестранните юридически лица, които осъществяват стопанска дейност в Република България чрез място на стопанска дейност или получават доходи от източник в Република България;
- едноличните търговци – за данъците, удържани при източника и в случаите, определени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица;
- физическите лица – търговци по смисъла на Търговския закон – за случаите, определени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица;

С корпоративен данък се облагат реализираните печалби.

Данъчната основа за определяне на корпоративния данък е данъчната печалба. Тя се определя след преобразуване на финансовия резултат. Данъчно задължените лица, които се облагат с корпоративен данък, подават годишна данъчна декларация по образец за данъчния финансов резултат и дължимия годишен корпоративен данък.

Ставката на корпоративния данък е 10%.

С данък при източника се облагат дивидентите и ликвидационните дялове, разпределени от местни юридически лица в полза на:

- чуждестранни юридически лица, с изключение на случаите, когато дивидентите се реализират от чуждестранно юридическо лице чрез място на стопанска дейност в страната;
- местни юридически лица, които не са търговци, включително на общини.
- Данъкът е окончателен и се удържа от местните юридически лица, разпределящи дивиденди или ликвидационни дялове.

Данъчната ставка на данъка върху този вид доходи е 5 %.

С данък върху разходите се облагат следните документално обосновани разходи:

- представителните разходи, свързани с дейността;
- социалните разходи, предоставени в натура на работници и служители и лица, наети по договор за управление и контрол (наети лица); социалните разходи, предоставени в натура включват и:
 - а) разходите за вноски (премии) за допълнително доброволно осигуряване, за доброволно здравно осигуряване и за застраховки "Живот";
 - б) разходите за ваучери за храна;
- разходите, свързани с експлоатация на превозни средства, когато с тях се осъществява управленска дейност.

Данъчната ставка на данъка върху разходите е 10 на сто.

С данък върху разходите се облагат допълнителните разходи на народните представители.

- Данъчно задължено лице за данъка е Народното събрание на Република България.
- Данъчната основа за определяне на данъка върху допълнителните разходи на народните представители са начислените разходи за календарната година.

Данъчната ставка на данъка върху допълнителните разходи е 10 на сто.

Някои видове дейности регламентирани в закона се облагат с *алтернативни данъци*.

- Данъчно задължените лица, занимаващи се хазартна дейност, регламентирана в Закона за хазарта се облагат с алтернативен данък за дейностите.
- Хазартната дейност от игри, при които залогът за участие е чрез цената на телефонна или друга електронна съобщителна услуга, се облага с данък върху хазартната дейност, който е окончателен.
- Данъчната основа за определяне на данъка по този раздел е увеличението на цената на телефонната или друга електронна съобщителна услуга.

Данъчната ставка на данъка за този вид дейност е 15 на сто.

Приходите на бюджетните предприятия от сделки по Търговския закон, както и от отдаване под наем на движимо и недвижимо имущество, се облагат с данък върху приходите. Данъчната основа за определяне на данъка върху приходите са приходите на бюджетното предприятие от сделки по Търговския закон, както и от отдаване под наем на движимо и недвижимо имущество, начислени през съответната година.

- *Данъчната ставка на данъка върху приходите е 3 на сто.*
- *Данъчната ставка на данъка върху приходите на общините е 2 на сто*

Данък върху дейността от опериране на кораби

- Данъчно задължените лица, посочени в тази глава, извършващи морско търговско корабоплаване да се облага с данък върху дейността от опериране на кораби.
- Данъчната основа за кораб за календарната година се определя, като данъчната основа за съответния кораб за един ден в експлоатация се умножи по дните в експлоатация на съответния кораб през календарната година.

Данъчната ставка на данъка е 10 на сто.

ЗАКОН ЗА ДАНЪКА ВЪРХУ ДОХОДИТЕ НА ФИЗИЧЕСКИТЕ ЛИЦА

- Данъчно задължени лица са:
- местните и чуждестранните физически лица, които са носители на задължението за данъци по този закон;
- местните и чуждестранните лица, задължени да удържат и внасят данъци по този закон.

○ В зависимост от източника видовете доходи по този закон са:

1. доходи от трудови правоотношения;
2. доходи от стопанска дейност като едноличен търговец;
3. доходи от друга стопанска дейност;
4. доходи от наем или от друго възмездно предоставяне за ползване на права или имущество;
5. доходи от прехвърляне на права или имущество;
6. доходи, облагаеми с окончателни данъци по закона за данъка върху доходите.

От 2008 г. се въведе единна данъчна ставка от 10%, като този данък придоби наименованието “ПЛОСЪК ДАНЫК”. Данъчната ставка, с която се облагат доходите на едноличните търговци, е в размер от 15%.

С окончателен данък се облагат облагаемите доходи от дивиденди и ликвидационни дялове.

Ставката на данъка е 5 на сто за тези доходи.

- **Към втората група на имуществените данъци се отнасят данък върху недвижимите имоти, данък върху наследствата, данък при придобиване на имущества по дарение и по възмезден начин и данък върху превозните средства. Те са регламентирани със Закона за местните данъци и такси. По реда на закона се облагат с патентен данък и физическите лица, включително и еднолични търговци, които извършват определени дейности.**

ДАНЪК ВЪРХУ НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ.

- С него се облагат разположените на територията на страната сгради и поземлени имоти в строителните граници на населените места. Общинският съвет определя с наредба размера на данъка в граници от 0,1 до 4,5 на хиляда върху данъчната оценка на недвижимия имот.

ДАНЪК ВЪРХУ НАСЛЕДСТВАТА.

С него се облагат наследените по закон или по завещание имущества в страната или в чужбина на български граждани, както и имущества в страната на чуждите граждани. Общинският съвет определя с наредба размера на данъка поотделно за всеки наследник или заветник, както следва:

- за братя и сестри и техните деца - от 0,4 до 0,8 на сто за наследствен дял над 250 000 лв.;
- всички за лица извън посочените посочените по-горе - от 3,3 до 6,6 на сто за наследствен дял над 250 000 лв.

ДАНЪК ПРИ ПРИДОБИВАНЕ НА ИМУЩЕСТВА ПО ДАРЕНИЕ И ПО ВЪЗМЕЗДЕН НАЧИН.

Обект на облагане с данъка са имуществата, придобити по дарение, както и недвижимите имоти, ограничените вещни права върху тях и моторните превозни средства, придобити по възмезден начин. При дарение на имущество, както и в случаите определени в закона, данъкът се начислява върху оценката на прехвърляното имущество в размер, определен от общинския съвет с наредба, както следва:

- при дарение между братя и сестри и техните деца- от 0,4 до 0,8 на сто;
- при дарение между лица извън посочените по-горе- от 3,3 до 6,6 на сто;

- При възмездно придобиване на имущество данъкът се определя от общинския съвет в размер от 0,1 до 3 на сто върху оценката на прехвърляното имущество, а при замяна - върху оценката на имуществото с по-висока стойност.

ДАНЪК ВЪРХУ ПРЕВОЗНИТЕ СРЕДСТВА.

- Обект на облагане са превозните средства, регистрирани за движение по пътната мрежа в Република България, корабите, вписани в регистрите на българските пристанища, въздухоплавателните средства, вписани в държавния регистър на Република България за гражданските въздухоплавателни средства.

Законът за местните данъци и такси дава право на Общинския съвет да определи размера на данъка на различните видове превозни средства в съответни граници в зависимост от определени параметри – вид на превозното средство, мощност на двигателя, година на производство, брой оси и т.н. Конкретният размер на данъка се определя от служител на общинската администрация според методиката въз основа на данни от регистъра на пътните превозни средства, поддържан от Министерството на вътрешните работи, и се съобщава на данъчно задълженото лице.

- Законът за местните данъци и такси регламентира плащането на редица такси – за битови отпадъци, за ползване на пазари, тържища, панаири, тротоари, площади и улични платна, за ползване на детски ясли, детски кухни, детски градини, домове за социални грижи, лагери, общежития и други.

КОСВЕНИТЕ ДАНЪЦИ ОСТАВАТ “СКРИТИ” ОТ КРАЙНИЯ ПОТРЕБИТЕЛ, ТЪЙ КАТО ТЕ СА ВКЛЮЧЕНИ В ЦЕНАТА НА СТОКИТЕ И УСЛУГИТЕ. КЪМ ТАЗИ ГРУПА ПРИНАДЛЕЖАТ *ДАНЪК ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ, АКЦИЗИ И МИТА.*

Данък добавена стойност е основен източник на приходи в републиканския бюджет. С него се облагат всяка възмездна облагаема доставка на стока или услуга;

Данъчната ставка е в размер **20%** за облагаемите доставки, освен изрично посочените като облагаеми с нулева ставка;

• **АКЦИЗИ** – С АКЦИЗ СЕ ОБЛАГАТ СТОКИ И УСЛУГИ, КОИТО ЗАДОВОЛЯВАТ СПЕЦИФИЧНИ ПОТРЕБНОСТИ НА ГРАЖДАНИТЕ. КЪМ ТАЗИ РАЗНООБРАЗНА ГРУПА ПРИЧИСЛЯВАМЕ: АЛКОХОЛА И АЛКОХОЛНИТЕ НАПИТКИ, ТЮТЮНЕВИТЕ ИЗДЕЛИЯ, ЕНЕРГИЙНИТЕ ПРОДУКТИ И ЕЛЕКТРИЧЕСКАТА ЕНЕРГИЯ, КАФЕТО И ЕКСТРАКТИТЕ ОТ КАФЕ, АВТОМОБИЛИТЕ И ДР.

○ **Мита и митнически сборове** – те се плащат за повечето стоки, внасяни в нашата страна, с изключение на стоките, внасяни от страните-членки на ЕС. Те представляват своеобразна бариера срещу нахлуването на чужди стоки и целят да запазят националното производство.

3. ХАРМОНИЗАЦИЯ НА ДАНЪЧНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В РАМКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. ..

Хармонизацията на националното законодателство се осъществява по две направления:

- прилагане на интеграционни норми, съдържащи се в законодателните актове с пряко действие. Такива са учредителните договори и регламентите. Те директно се прилагат в националните законодателства;

- ПРИЛАГАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ РЕШЕНИЯ, НАСОЧВАЩИ НОРМОТВОРЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ ПО СБЛИЖАВАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТА НА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ. ТОВА СЕ ПОСТИГА ЧРЕЗ ИЗГОТВЯНЕ НА ДИРЕКТИВИ, КАКТО И НА РЕШЕНИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД.

- Основните инструменти са регламентите, директивите и решенията, които нямат аналог в националните данъчни законодателства.

4. ОТНОШЕНИЯ С БЮДЖЕТА НА СОЦИАЛНОТО И ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ.

Икономическите субекти влизат в разчетни взаимоотношения с осигурителните и здравните институции по повод на извършените трансфери към тях. Според Кодекса за социално осигуряване на задължително осигуряване от работодателите подлежат следните категории лица:

- работниците и служителите, независимо от характера на работата, от начина на заплащане и източника на финансирането, с изключение на морските лица;
- държавните служители по Закона за държавния служител;

- съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората на Висшия съдебен съвет;
- военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, държавните служители по Закона за министерство на вътрешните работи и Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ и Закона за специалните разузнавателни средства, както и служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“;
- членовете на кооперациите, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждения в кооперацията и др.;

Размерът на осигурителните вноски, които се внасят във фондовете на държавното обществено осигуряване зависи от категорията труд и от това, дали лицето е родено преди 1 януари 1960 или след 31 декември 1959 година.

Доходът, върху който се дължат осигурителни вноски включва всички възнаграждения, включително начислените и неизплатени или неначислените и други доходи от трудова дейност.

Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване всяка година се определят:

- конкретните размери на максималният месечен осигурителен доход;
- конкретните размери на минималният осигурителен доход на самосигуряващите се лица;
- основните икономически дейности и квалификационни групи, за които се въвежда минимален месечен размер на осигурителния доход за календарната година по дейности и групи професии, както и минималния осигурителен доход за тях.

Осигурените лица се осигуряват задължително също така и във:

- фонд „Общо заболяване и майчинство” за общо заболяване и майчинство, което включва осигуряване за временна нетрудоспособност, временно намалена трудоспособност и майчинство;
- фонд „Пенсии” за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- Фонд „Трудова злополука и професионална болест” за трудова злополука и професионална болест, което включва инвалидност, смърт, временна нетрудоспособност и временно намалена работоспособност, поради трудова злополука и професионална болест.
- Фонд „Безработица” за безработица.

ДЪЛЖИМИ ОСИГУРИТЕЛНИ И ЗДРАВНИ ВНОСКИ ЗА РАЗЛИЧНИТЕ КАТЕГОРИИ ЛИЦА ЗА 2015 ГОДИНА

Видове вноски(%) Категории		ДОО	ДОО	ДОО	ДЗПО, Ун. Фонд	ДЗПО	ЗО	ЗО	Общ процент
		Обща вноска за пенсии	осигурител	осигурено лице	осигурител	осигурено лице	осигурител	осигурено лице	
Първа категория труд:	родени преди 1.1.1960	25,30	15,60	9,70			4,80	3,20	45,30
	родени след 31.12.195 9 г.	10,30	12,80	7,50	2,80	2,20	4,80	3,20	
ДЗПО, Проф. Фонд					12,00				
Втора категория труд:	родени преди 1.1.1960	25,30	15,60	9,70			4,80	3,20	40,30
	родени след 31.12.195 9 г.	20,30	12,80	7,50	2,80	2,20	4,80	3,20	
ДЗПО, Проф. Фонд					7,00				
Трета категория труд:	родени преди 1.1.1960	22,30	12,60	9,70			4,80	3,20	30,30
	родени след 31.12.195 9 г.	17,30	9,80	7,50	2,80	2,20	4,80	3,20	
Осигурени за всички осигурителни случаи	родени преди 1.1.1960		21,30				8,00		
	родени след 31.12.195 9 г.		16,30		5,00		8,00		

Допълнителното социално осигуряване се осъществява чрез участие в универсални или професионални пенсионни фондове, фондове за допълнително доброволно осигуряване по професионални схеми и във фондове за допълнително доброволно осигуряване за безработица или за професионална квалификация. Тези фондове се учредяват и управляват от лицензирани пенсионно осигурителни дружества или от дружества за допълнително доброволно осигуряване за безработица или професионална квалификация.

Допълнителното социално осигуряване от своя страна се „разделя” на допълнително задължително пенсионно осигуряване и допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

○ Осигурените лица, според Кодекса за социално осигуряване, подлежат и на задължително здравно осигуряване, според правните норми заложи в Закона за здравното осигуряване. Задължително осигурени в Националната здравноосигурителна каса са:

1. всички български граждани, които не са граждани и на друга държава;
2. българските граждани, които са граждани и на друга държава и постоянно живеят на територията на Република България;

3. чуждите граждани или лицата без гражданство, на които е разрешено дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България, освен ако е предвидено друго в международен договор, по който Република България е страна;
4. лицата с предоставен статут на бежанец, хуманитарен статут или с предоставено право на убежище;
5. чуждестранните студенти и докторанти, приети за обучение във висши училища и научни организации у нас, както и граждани на Република Македония приети за студенти в държавните висши училища на Република България по ред определен от Министерския съвет.

6. за лицата, извън посочените по-горе, за които се прилага законодателството на Република България съгласно правилата за координация на системите за социална сигурност.
- Размерът на вноските се определя ежегодно с бюджета на Националната здравно-осигурителна каса (виж таблицата).

За попълване на Вашата декларация в електронен формат, трябва да разполагате с **електронен подпис или ПИК**, като последния се издава от **НАП**.

- <https://portal.nra.bg/>
 - <https://login-portal.nra.bg/auth/login> - (за данъчна декларация като физическо лице).
 - <https://portal.nra.bg/details/dec-corporate-92> - (за декларация като корпоративен субект).
- Процедурата е достъпна само за притежателите на електронен подпис